

PROVINCIE DRENTHE

JONGERE BOUWKUNST EN STEDEBOUW 1850-1940
MIP/DRENTHE

GEMEENTEBESCHRIJVING ZUIDWOLDE
(ontwerp)

GEWIJZIGD EXEMPLAAR

DIT EXEMPLAAR WORDT
NIET UITGELEEND!

ZUIDWOLDE

1. Inleiding

Zuidwolde is de meest zuidelijk gelegen gemeente van Drenthe en omvat naast het hoofddorp Zuidwolde de dorpen Alteveer, Drogteropslagen, Fort, Kerkenveld, Linde en Veeningen. Het grondgebied wordt begrensd door in het westen de gemeente De Wijk, in het noordwesten de gemeente Ruinen en in het noordoosten en oosten de gemeente Hoogeveen. De zuidgrens met de provincie Overijssel, de gemeenten Hardenberg en Avereest, valt samen met het riviertje de Reest. De huidige omvang van de gemeente bedraagt 9.748 hectare. Het inwonertal vertoont sinds 1850 het volgende verloop: 1850-2.108, 1900-3.576, 1940-6.193, 1988-9451.

2. Fysische Gesteldheid

Het centrum van de gemeente Zuidwolde wordt gevormd door een uitloper van het Drents Plateau; een noord-zuid lopende zandrug. Op verschillende plaatsen zijn hier na het terugtrekken van het landijs stuwwalruggen (heuvels) achtergebleven, die zich flauw in het landschap aftekenen. Het westelijke deel van het plateau is bedekt met fluvioglaciale zanden. Op enkele plaatsen duikt de onderliggende grondmorene op uit dit zanddek. Hier en daar, zoals bijvoorbeeld in de omgeving van Klein Zwitserland, zijn de dekzanden overgegaan in zandverstuivingen. Het oostelijke deel van de gemeente bestond tot voor enkele eeuwen grotendeels uit hoogveen en vormde oorspronkelijk één geheel met het veengebied van Hoogeveen. Ten zuidoosten van Veeningen vond door waterstagnatie eveneens hoogveenvorming plaats. De bodem van de gemeente bestaat uit zand- en veengronden. De over het algemeen zeer arme zandgronden kunnen worden onderverdeeld in lage, middelhoge en hoge zandgronden. De lage zandgronden bevinden zich in het noorden van de gemeente, vlak onder Hoogeveen. In het centrum, het zuidwesten en ten zuiden van Alteveer komen middelhoge zandgronden voor. De hoge zandgronden liggen ten westen van de weg Hoogeveen-Balkbrug verspreid en ten oosten van deze weg in een lange smalle strook waarvan het Oosterveld en gedeelten van de Slagen deel uitmaken. De veengronden kunnen worden onderscheiden in venige beekdal - en hoogveenontginningsgronden. De beekdalgronden zijn langs de Reest en de Hoogeveense Vaart gesitueerd. De hoogveen(zwartveen)ontginningsgronden komen hoofdzakelijk in het oosten van de gemeente voor (De Slagen, Drogteropslagen, Alteveer, Kerkenveld). Daarnaast zijn er nog de hoogveenontginningsgronden van het ten zuidoosten van Veeningen gelegen Drogterveld. Vanaf het centrum helt de gemeente, zij het niet in gelijke mate, in alle richtingen af. Het grootste hoogte verval doet zich voor in westelijke en zuidelijke richting. De hoogte varieert globaal gezien van 16,8 m N.A.P. in het centrum tot 3,5 m N.A.P. nabij de Hoogeveense Vaart in het uiterste (Falieberg) westen.

De hoofdafwatering geschiedt via de Reest en de Hoogeveense Vaart. Met voortgang van de vervenningen (zie Ontginningsgeschiedenis) ontstond in de 2e helft van de vorige eeuw de noodzaak om de waterhuishouding te gaan regelen en werden de eerste waterschappen opgericht. In 1910 telde Zuidwolde er vier: Alteveer (1887), Drogteropslagen (1892), Kerkenbovenveen (1864) en Paardenlanden-Schrapveen (1869). In 1916 werd later nog het waterschap De Slagen opgericht.

3. Ontginningsgeschiedenis

De fysische gesteldheid van Zuidwolde is in belangrijke mate bepalend geweest voor de ontwikkeling van het ontginningslandschap. De eerste boerderijvestigingen dateren waarschijnlijk uit de vroege Middeleeuwen. Ze vonden plaats op de te midden van moerassen en venen gelegen hogere gronden en resulteerden na verloop van tijd in een landschap met esdorpen en vooral - gehuchten. De essen, die in aansluiting op de bebouwing eveneens op de hogere delen in het gebied gesitueerd waren, besloegen ten gevolge van het sterke micro-relief meestal een gering oppervlak en boden daardoor vaak slechts aan een beperkt aantal families een bestaan. Aldus ontstonden er talloze kleine concentraties van boerderijen, waarvan die met de beste "es-mogelijkheden" later uitgroeiden tot esgehucht of esdorp. Hiermee kan ook worden verklaard dat het kerspel Zuidwolde tot in deze eeuw diverse marken omvatte; te weten Drogst, Nolde, Ten Arlo, Steenberg, Linde, Bloemberg, Bazuin, Kerkenbosch en Veeningen. De vroegste grootschalige hoogveen-afgravingen, de kaart van Pijnacker toont in 1634 in het noordwesten reeds enkele kleinere ontginningen, vonden plaats in het noordoosten van Zuidwolde. Aanzet tot deze activiteit vormde het optreden van de Heer van Echten. In 1625 sloot deze namelijk een overeenkomst met de markegenoten van Ten Arlo en Steenberg, waarin de verkoop van de bovengrond van een enorm complex veen in het oosten van beide marken werd geregeld. In latere jaren voegde hij hier nog grote stukken veen onder Meppen en Pesse aan toe tot hij uiteindelijk 5000 morgen (ca. 5000 hectare) veen bezat, waarvan hij vervolgens ook de ondergrond kocht. Om het gebied, dat thans het grootste gedeelte van de gemeente Hoogeveen vormt, aan snee te brengen liet Roelof van Echten eerst de Hoogeveensche Vaart graven. De boeren van Ten Arlo en Steenberg nu, waren bij de verkoop van een groot deel van hun veengronden overgekomen dat zij eveneens van deze belangrijke vaarweg gebruik mochten maken en kregen daardoor de mogelijkheid de hun nog resterende venen zelf te ontginnen. Hiertoe werd in 1656 de ontginningsmaatschappij Zuidwolder Compagnie opgericht, wiens eerste daad het graven van het Zuidwolder Opgaande (Zuidwoldersloot) was. Kort nadien ontstond aan dit kanaal de nederzetting Alteveer (ca. 1664). Vanaf het Zuidwolder Opgaande werd het ongeveer 1300 hectare grote gebied dat overigens pas in 1970 aan de gemeente Zuidwolde werd toegevoegd, gedurende een periode van bijna 200 jaar strookgewijs in oostelijke richting afgegraven. Rond 1850 werd dit deel van Zuidwolde dan ook gekarakteriseerd door een opstreckende verkaveling met daarin gelegen tientallen in oost-west lopende wijken. De meeste hoogveenontginningen in de gemeente dateren echter uit de vorige eeuw, en dan met name de laatste helft daarvan. Zo werd kort voor 1850 ten zuiden van Alteveer het Kerkenbovenveen (Kerkenveld) ontsloten door het graven van ondermeer de Nieuwewijk, de Braambergersloot en het Zuiderdiep en volgde in de daarop volgende decennia de ontginning. Ook de in het zuidoosten van de gemeente van elkaar gelegen Drogteropslagen (opslag = langgerekt perceel) werden in deze periode ontgonnen. In tegenstelling tot voorgenoemde hoogveenontginningen hebben de percelen in dit verkavelingscomplex geen oost-west maar een noord-zuid richting (loodrecht op de bebouwingsas Vuile Riete - Drogteropslagen). De westelijke hoogvenen in de omgeving van Veeningen tenslotte, werden eerst reeds vroeg in de vorige eeuw aan snee gebracht, maar de ontginningen kwamen pas echt goed op gang nadat de Drentse Kanaalmaatschappij in 1850 de in 1813 gegraven Veeningewijk met alles wat erbij hoorde overnam.

Tot dan waren alleen de direct aan de Hoogeveensche Vaart grenzende Veeningerlanden volledig ontgonnen, de zuidelijker gelegen veen- gronden moesten nog aan snee gebracht worden. Hiermee werd een aanvang gemaakt nadat de Kanaalmaatschappij in 1851 eerst de Veeningerwijk had doorgetrokken in noordoostelijke-richting; deze ombuiging werd de Fortwijk genoemd. Rond de eeuw-wisseling waren de ontginningen voltooid en strekte zich tussen de Hoogeveensche Vaart en het Bazuinerveld een stroken verkaveling uit die werd gekenmerkt door een wisselende perceelsrichting (afhankelijk van de loop van de wijk). Later in 1916 werd nog het waterschap De Slagen opgericht. De uitgestrekte heidevelden (Oosterveld, de Slagen, Schottersveld, Linderveld, Bazuinerveld, Nolderveld en Veld van de Pieperij) bleven tot in de jaren '30 woest. Sinds de verdeling van het marke-bezit en de invoering van kunstmest werden er incidenteel wel stukjes heide ontgonnen, maar de grootste ontginningsactiviteiten vonden plaats gedurende de periode 1935-1940. Rond 1940 waren er nog slechts enkele grotere heidevelden, zoals bijvoorbeeld de Slagen en een deel van het Bazuinerveld binnen de gemeente aanwezig. Verder lagen er over het gehele gebied verspreid nog tal van snippertjes woeste grond. In de periode na 1940 is er veel veranderd in het ontginningslandschap. Door schaalvergroting en rationalisering van de landbouw zijn veel van de oorspronkelijke verkavelingen verdwenen. De omgeving van Alteveer en Kerkenveld heeft zijn veenkoloniale karakter met het dempen van een groot aantal karakteristieke wijken grotendeels verloren.

4. Grondgebruik

In het midden van de vorige eeuw was de gemeente Zuidwolde nog maar voor ongeveer een kwart in cultuur gebracht. De cultuurtoestand van 1845 illustreert dit: bouwland 1050 hectare, grasland 1130 hectare, woeste grond 7474 hectare en bos 65 (!) hectare. Het merendeel van de akkerbouwgronden was gesitueerd op de in de nabijheid van de bewoningskernen gelegen essen. Daarnaast lagen er temidden van de heidevelden nog diverse (kamp)akkers, zoals bijvoorbeeld bij Kobus, Vuile Riete en in het Nolderveen, en waren er akkers in de graslanden van met name Alteveer en het Westerveld. Opvallend is verder in 1850 de aanwezigheid van een bouwlandcomplexje nabij de Reest in de uiterste zuidoosthoek (de Tippe) van Zuidwolde. De groenlanden kunnen in 1850 worden onderscheiden in oude en jonge graslanden. De oude graslanden liggen (traditioneel) in het beekdal langs de Reest en daarnaast ook in aansluiting op de essen op de hogere zandgronden van het centrale plateau. (De groenlanden die langs de Echtenerstroom (Oude Diep) lagen behoren sinds de aanleg van de Hoogeveensche Vaart ten dele niet meer tot Zuidwolde.) De "nederzettingen" waren over het algemeen in kwantitatieve zin slechts van grasland voorzien. Door de grote afstand tot de langs de Reest gelegen groenlanden was er in veel gevallen sprake van extra - territoriale groenlanden. De jongere groenlanden bevonden zich in 1850 in de beekdalontginningen ten zuiden van de Hoogeveensche Vaart en in het hoogveenontginningsgebied ten oosten van Alteveer. De oppervlakteverhouding grasland:bouwland, dat wil zeggen het aantal hectare grasland per 100 hectare bouwland, was kleiner dan 175 en lag daarmee ver onder het provinciale gemiddelde van 236 hectare. Dit is opmerkelijk voor een gemeente waar de rundveedichtheid juist ruim boven het provinciale gemiddelde lag. De akkerbouw bedrijven waren deels op de veeteelt en deels op de voedingsmiddelen markt gericht.

Wat dit laatste betreft speelde met name de aanwezigheid van een aantal grotere bevolkingscentra in de omgeving een belangrijke rol. Zo werd er in Zuidwolde ten opzichte van de rest van Drenthe bijvoorbeeld zowel zeer veel zand- als veenboekweit verbouwd. Het merendeel van de agrarische bevolking bestond echter uit keuters en er heerste rond de eeuwwisseling in Zuidwolde dan ook veel armoede. Met de groeiende bevolking nam de druk op de schaarse landbouwgronden verder toe, ondanks het feit dat men reeds vroeg overging tot de verdeling van het markebezit, waardoor ontginningen in het veld gemakkelijker werden. Slechts incidenteel was er sprake van dergelijke nieuwe ontginningen, waarbij pachters in de regel slechts een klein stukje woeste grond van de grootgrondbezitters kregen te ontginnen en het aantal keuters alleen maar toenam. In 1900 bedroeg het aantal bedrijven dat tot de categorie 1-5 hectare behoorde maar liefst 53%. Bovendien speelde mee dat men in de laatste helft van de vorige eeuw te maken kreeg met het dalende opbrengsten van de belangrijkste esgewassen, waardoor veel esgronden braak kwamen te liggen en men elders naar nieuw bouwland moest uitzien. Diverse boeren verlieten destijds de gemeente Zuidwolde in de hoop elders een betere toekomst op te kunnen bouwen. In antwoord op bovenstaande ontwikkelingen werd in 1882 de Maatschappij voor Bosch cultuur opgericht. Deze kocht onrendabele landbouwgronden op om ze vervolgens met dennen of eikenhout te beplanten. Hiermee hoopte men enerzijds de winterarmoede iets te verlichten en anderzijds de heersende werkloosheid te bestrijden. Met name het landschap op het Centrale plateau heeft in deze periode een geheel nieuw uiterlijk gekregen (bos i.p.v. open esgronden). Tijdens de eerste helft van deze eeuw en dan met name in de laatste twee decennia was er sprake van een sterke toename van het landbouwareaal. Bedroeg dit in 1900 nog 3592 hectare in 1950 was dit al 7337 hectare. Aanvankelijk bleef de ontginning over het algemeen incidenteel en stelsel- loos. Met het stijgend aantal bedrijven (1900:318, 1920:720) nam de gemiddelde bedrijfsgrootte tussen 1900 en 1920 af van 11,11 tot 6,08 hectare. Nadien volgden de grotere ontginningen en nam de gemiddelde bedrijfsgrootte weer iets toe. Het aantal paarden en rundvee groeide tussen 1900 en 1940 wel, maar niet in die mate waarin de niet aan het grondoppervlak gebonden varkens- en kippenstapel zich uitbreidde. Door zich op de varkens- en kippenfokkerij te concentreren trachten veel boeren namelijk de heersende economische crisis tussen de beide wereldoorlogen te overwinnen. De oppervlakteverhouding grasland:bouwland nam tussen 1900 en 1940 enigszins toe, maar bleef wel onder het provinciale gemiddelde, waaruit blijkt dat de akker- bouw toch belangrijk bleef in Zuidwolde. De akkerbouwgronden lagen in 1940 verspreid over vrijwel de gehele gemeente. Op enkele plaatsen, zoals bijvoorbeeld ten noorden van de Linderdijk, was er in zekere zin sprake van akkerbouwcomplexen. In de periode na 1940 is de gemeente Zuidwolde qua grondgebruik een overwegend agrarische gemeente gebleven. Ten gevolge van de rationalisering en schaal- vergroting van de landbouw heeft er sinds 1960 een voortdurende afname van zowel de agrarische werkgelegenheid als het aantal agrarische bedrijven plaatsgevonden. De gemiddelde bedrijfsgrootte ligt nog steeds onder het Drentse gemiddelde, maar dit wordt enigszins gecompenseerd door het vrij grote aantal varkens en varkens- houderijen. De verhouding tussen grasland en bouwland is sinds 1940 danig gewijzigd; slechts ongeveer 1/8 van alle landbouwgronden zijn nog als bouwland in gebruik. De veehouderij is thans duidelijk de belangrijkste pijler waarop de landbouw in Zuidwolde steunt.

5. Infrastructuur

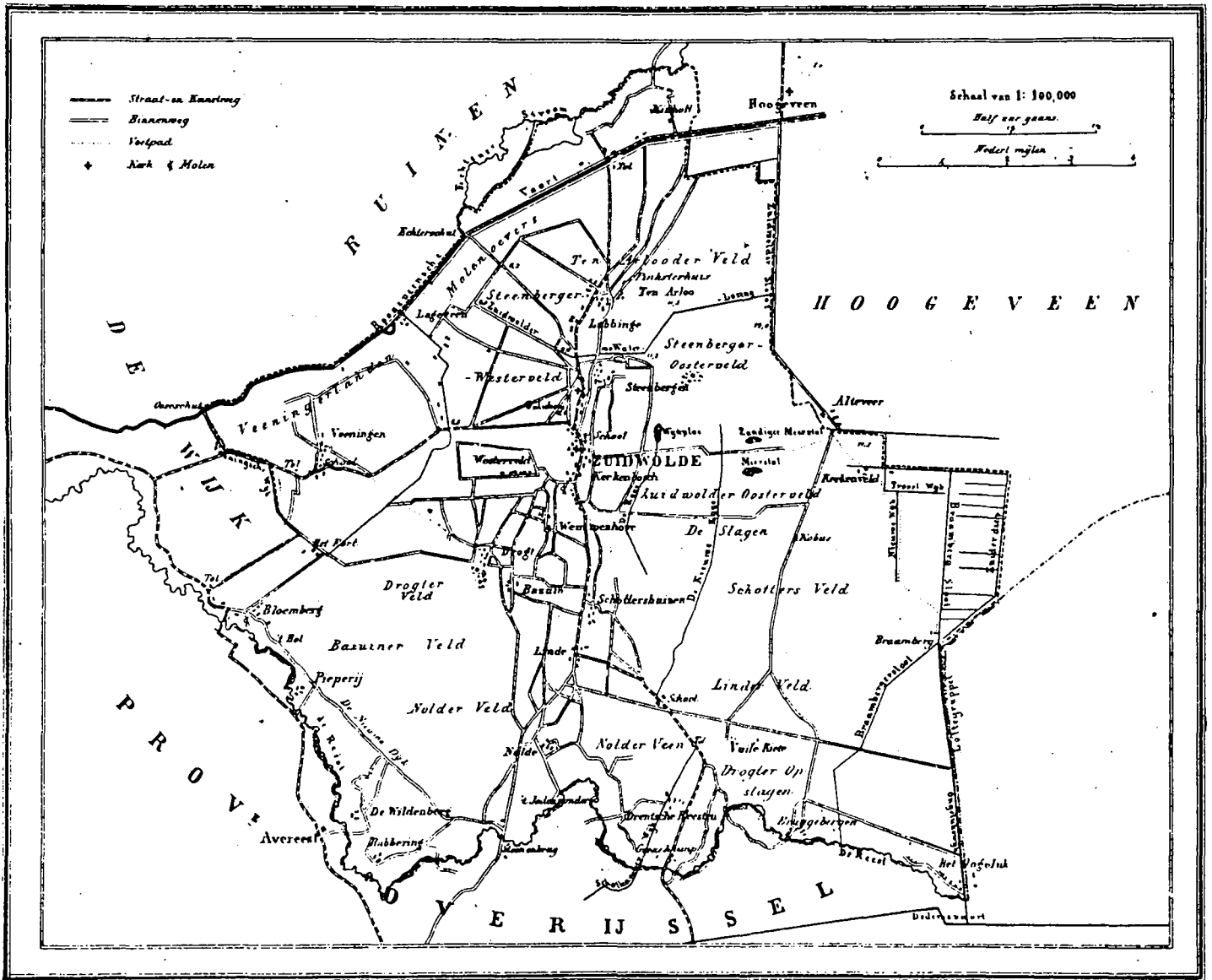
Rond 1850 lag de nadruk van het wegenpatroon op de noord-zuid-richting, dat wil zeggen de richting van de centrale zandrug. Via Ten Arlo, Steenberg, Zuidwolde, Schottershuizen en Linde liep hier de interlocale verbinding Hoogeveen-Ommen-Dedemsvaart. Deze weg had in Zuidwolde een afslag (de Traandijk, nu Meppelerweg) via Veeningen en De Wijk naar Meppel. In de jaren 1857-1860 werden de verbindingen Hoogeveen-Meppel en Hoogeveen-Dedemsvaart (tot aan de Overijsselse grens) verhard. De overige wegen binnen de gemeente hadden nog voornamelijk een lokale functie; ze verbonden de op de hogere delen gelegen buurtschappen met elkaar, en waren alle nog onverhard. In het oostelijke hoogveengebied vond het verkeer voor een belangrijk deel plaats via een uitgebreid patroon van wijken en kanalen die alle gericht waren op Hoogeveen en de Hoogeveense Vaart. Ook was er met de Zuidwolder Waterlossing een verbinding met het centrale gedeelte van de gemeente (tussen Ten Arlo en Zuidwolde kruising met de weg Hoogeveen - Meppel (Overijssel)). De verbinding over het land tussen de ontginningsdorpen Alteveer en Kerkenveld en het hoofddorp Zuidwolde kwam moeizaam tot stand. Pas in de jaren 1917-1922 werd de Zandige Dooddijk, die in de laatste helft van de vorige eeuw tot aan het Zuidwolder Opgaande werd doorgetrokken verhard. In het veengebied van Veeningen hadden de wijken een minder vooraanstaande verkeerspositie, maar deden ze toch lange tijd dienst voor de afvoer van turf en landbouwprodukten (boter, eieren) naar Meppel. In het gebied van de uitgestrekte heidevelden trad met de voortgaande ontginningen met name in de eerste helft van deze eeuw een stuk verdichting op in het patroon van locale, onverharde wegen. In de periode na 1940 verloren de waterwegen, ook de Hoogeveense Vaart, hun verkeersfunctie vrijwel geheel en werden vooral in het westelijke hoogveengebied het merendeel van de wijken en kanalen gedempt. De locale wegen werden bijna allemaal verhard en in sommige gebieden trad tevens enige verdichting in het wegenpatroon op. Het bovenregionale verkeer dat vroeger via een groot aantal dorpen voer, gaat thans via de nieuw aangelegde rijkswegen Hoogeveen - Meppel (A28) en Hoogeveen - Ommen (N48), waardoor wordt gezorgd voor een enorme ontlasting van de dorpen langs de oude verbindingswegen.

6. Nederzettingsstructuur

Rond 1850 was vrijwel de gehele bevolking van Zuidwolde gehuisvest in één van de talloze buurtschappen die de gemeente rijk was. Het betrof hier in hoofdzaak esgehuchten en -dorpen. De enige uitzondering vormden de "veengehuchten", van dorpen kon gezien de geringe omvang nog niet worden gesproken, Alteveer en Kerkenveld. Verspreide bebouwing kwam slecht zeer sporadisch voor. Af en toe stond er een boerderij op een afgelegen locatie te midden van woeste gronden, zoals bijvoorbeeld die bij Kobus in het veld van De Slagen. Het esdorp Zuidwolde (Kerkenbosch) had zich in de vorige eeuw reeds ontwikkeld tot hoofdplaats van de gemeente en had in die hoedanigheid ook de grootste bebouwingsdichtheid. De bebouwing was aan weerszijden van de Hoofdstraat (=traverse van de weg Hoogeveen - Ommen) gesitueerd, waardoor er sprake was van een voor een esdorp vrij ongebruikelijk, langgerekt bebouwingspatroon. De grootste bebouwingsdichtheid deed zich in 1850 voor in de directe omgeving van de afslag naar Meppel (Traandijk, nu Meppelerweg).

Gedurende de periode 1850-1940 deden zich duidelijke veranderingen voor in de gemeentelijke nederzettingsstructuur. Zuidwolde maakte een sterke groei door; de bebouwing ging zich zowel in noordelijke (aaneengroeiing van Kerkenbosch en Steenberg) als in zuidelijke richting steeds verder uitstrekken, terwijl in het van voor 1850 stammende dorpsgedeelte bovendien een beduidende verdichting optrad. Ontwikkelingen waardoor het dorp steeds meer op een wegdoorp in plaats van een esdorp ging lijken. Een ander esdorp dat een relatief sterke groei door maakte tussen 1850-1940 was Veeningen. Hier ontstond ten zuiden van de op de es gelegen oorspronkelijke bebouwingkern (nu Oud Veeningen), langs de Traandijk een dusdanige bebouwing dat dit deel van de nederzetting rond 1940 gold als kern van het dorp. Deze verschuiving van het zwaartepunt (de kern) van de nederzetting zal ongetwijfeld samenhangen met de komst van de straatweg Meppel-Hoogeveen via Veeningen. Het zuidelijk gelegen esdorpje Linde breidde tussen 1850 en 1940 wel enigszins uit, maar behield zijn oorspronkelijke langgerekte vorm. De hoogveenontginningen in het oosten van de gemeente leidden tot het ontstaan van een tweetal typisch veenkoloniale nederzettingen: Alteveer en Kerkenveld. Zo ontstond er met name in de eerste decennia van deze eeuw een aaneengesloten bebouwinglint langs de Zuidwoldersloot (Zuidwolder Opgaande). Dit lint strekte zich uit vanaf Hoogeveen tot aan de ten zuiden van de huidige kern Alteveer gelegen Zandige Dooddijk (nu Oosterweg). Daarnaast ging ook Kerkenveld zich aandienen als volwaardige nederzetting. Vanaf het kruispunt van de weg Hoogeveen - Slagharen (de Jan Haarstraat) en het Hoofddiep, de "kern" van het dorp, ontstond er langs het Hoofddiep een lint van bebouwing dat reikte tot aan de zuidgrens van het Kerkenbovenveen. De bewoners van beide nieuwe nederzettingen waren voor een belangrijk deel van Groninger afkomst. Dit had te maken met het feit dat kort voor de eeuwwisseling de prijzen van de dalgronden in de Groninger Veenkoloniën tot ongekende hoogte waren gestegen, terwijl er in het Drentse Hoogveengebied nog enorme uitgestrektheden op cultivatie lagen te wachten. Gedurende enkele decennia trok men vanuit Groningen naar ondermeer Alteveer en Kerkenveld om hier een (Nieuw) bestaan op te bouwen. In het veengebied van de Drogteropslagen kwam eveneens een dichte lintbebouwing tot stand, deze loopt na een kleine verspringsing ter hoogte van de Lindenveldweg in feite door tot aan de eveneens uit deze periode stammende lintbebouwing van Vuile Riete. In het westelijke veenontginningsgebied tenslotte, ontstond geheel na 1850 de nederzetting Fort. De structuur van dit nieuwe dorp werd in 1940 hoofdzakelijk bepaald door lineaire bebouwing langs de Meeuwenweg en de Fortwijk. Naast deze veenkoloniale ontwikkelingen deed zich tussen 1850 en 1940 nog een opvallende ontwikkeling voor in de nederzettingstructuur van de gemeente. Onder invloed van vooral de vroege, onsystematische veldontginningen nam de verspreide bewoning in de gemeente een enorme vlucht, waardoor het in 1940 vertoonde bebouwingpatroon voor de buitengebieden een ongeordende indruk maakt. Ook ontstonden soms, zoals bij Paardelanden en aan de Lindenveldweg ten noorden van Vuile Riete, soms nieuwe lineaire bebouwingconcentraties van bescheiden omvang. Qua functie was de bebouwing die tijdens de periode 1850-1940 ontstond voornamelijk agrarisch. In de dorpen kwamen meestal alleen de hoogstnodige niet agrarische activiteiten voor; zoals scholen, winkels en bakkerijen. In de hoofdplaats Zuidwolde was er bovendien sprake van enige nijverheid, maar deze bleef wel in hoofdzaak gericht op de landbouw.

Zo had het dorp vanaf 1896 een coöperatieve zuivelfabriek en vestigde zich in 1892 Bosscher's brood-, koek- en beschuitfabriek aan de Hoofdstraat. Dit laatste bedrijf groeide spoedig uit tot beschuitfabriek van internationale faam en bood rond 1940 aan vele tientallen mensen werk. In de periode na 1940 is een aantal nederzettingen in Zuidwolde beduidend gegroeid en is daarmee dorpsstructuur aanzienlijk gewijzigd. Het sterkst breidde het dorp Zuidwolde uit. Vooral dankzij de komst van talloze woonforenzen uit Hoogeveen zijn er aan weerszijden van de oorspronkelijke kern nieuwbouwwijken verrezen. Het dorp heeft hierdoor een compacter uiterlijk gekregen, waarbij de oude structuur vrijwel geheel verloren gegaan is. Ook Veeningen is sterk gegroeid. De nieuwbouw vond hier echter vrijwel uitsluitend ten zuiden van de Meppelerweg langs de Schoolweg. Oud Veeningen heeft zijn oorspronkelijke structuur hierdoor goed kunnen behouden. De veennederzettingen Alteveer en Kerkenveld hebben ter hoogte van de Oosterweg respectievelijk ten noorden van de Jan Haarstraat eveneens te maken gekregen met uitbreidingen. De oude karakteristiek van het veenkoloniale gebied die met het dempen van het merendeel van de wijken toch al ernstig was aangetast is hiermee nog meer afgenomen.

1867

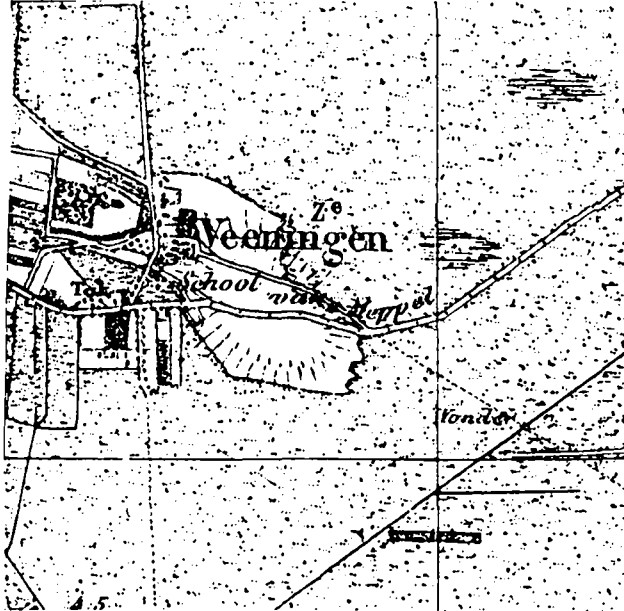
Uitgave van Hugo Suringar te Leeuwarden

9719 Banders. 2950 Inwoners.

RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN 1850-1988

Gemeente: Zuidwolde

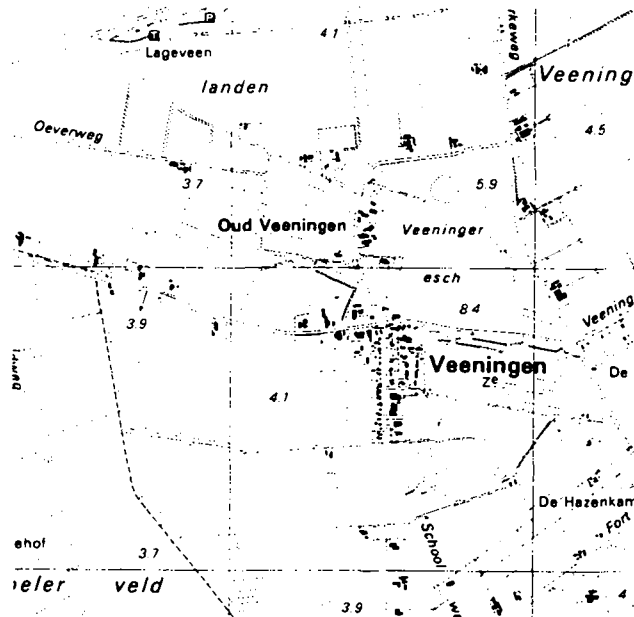
Kern: Veeningen

ca. 1850

ca. 1920-1930

ca. 1985-1988

Type nederzetting: Esdorp

Schaal 1:25.000

RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN 1850-1988

Gemeente: Zuidwolde

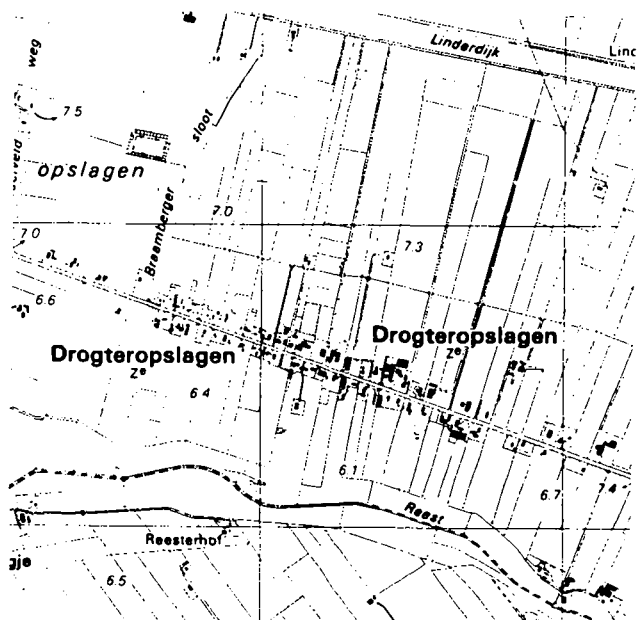
Kern: Drogheropslagen

ca. 1850

ca. 1920-1930

ca. 1985-1988

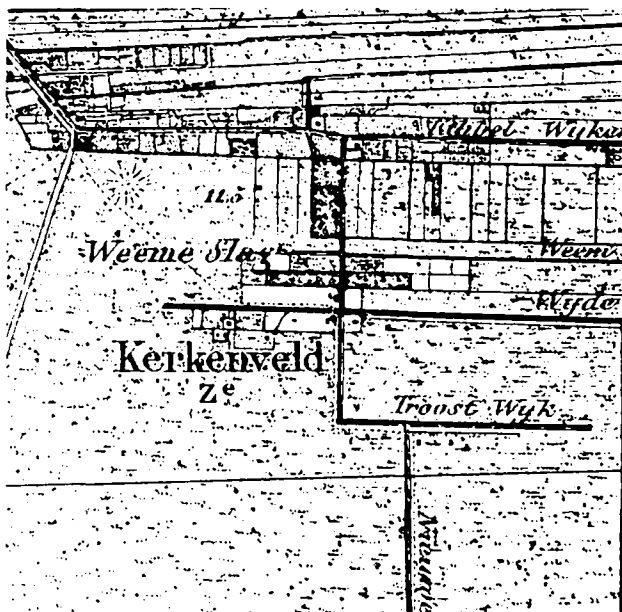
Type nederzetting: Weg-/kanaaldorp

Schaal 1:25.000

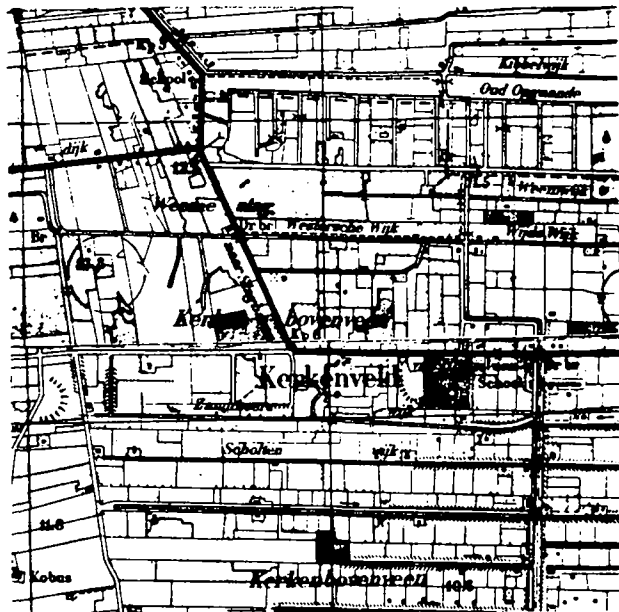
RUIMTELIJKE ONTWIKKELINGEN 1850-1988

Gemeente: Zuidwolde

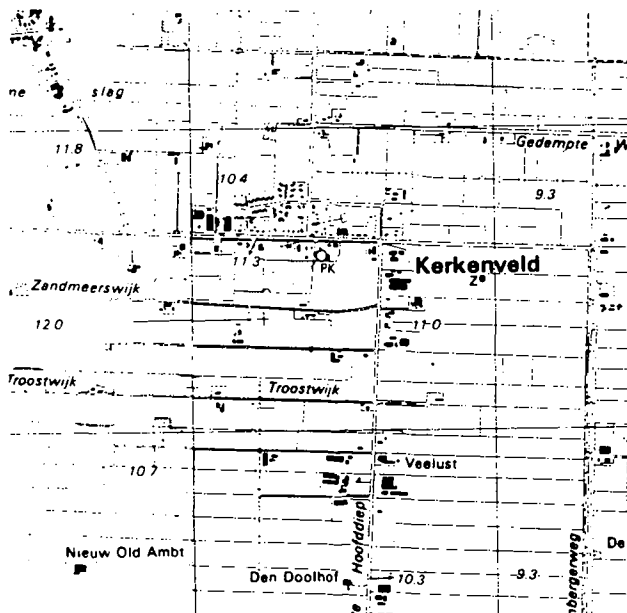
Kern: Kerkenveld

ca. 1850

ca. 1920-1930

ca. 1985-1988

Type nederzetting: Kanaaldorp

Schaal 1:25.000

